

Är någon kvinna du känner utsatt för våld i sitt parförhållande?

En handbok
för familjemedlemmar,
vänner och grannar

NAISTEN LINJA

Innehåll

Inledning	3
Vad är våld i ett parförhållande?.....	4
Hur kan jag känna igen om våld finns med i bilden?...	5
Varför är det så svårt att lämna relationen?.....	6
Borde jag ingripa?	7
Hur ska jag ta upp frågan?	8
Hur kan jag hjälpa?	8
Vad lönar det sig inte att göra?	10
Hur kan man förbättra en närståendes säkerhet?....	10
Ta även hand om dig själv!	12
Kvinnlig mångfald	12
Den våldsutsattas rättigheter.....	15
Hjälpande aktörer	16

Översättning: Notaatio

Inledning

Detta är andra upplagan av den ursprungliga guiden ”Onko joku tuntemasi nainen parisuhdeväkivallan kohteena?” (Är någon kvinna du känner utsatt för våld i en parrelation?) och finansieras med statsunderstöd som beviljats av Justitieministeriet för att producera stödtjänster för brottsoffer år 2017.

EU:s brottsofferdirektiv (2012/29/EU) fastställer brottsoffrens rättigheter vad gäller deras tillgång till information, stöd och skydd samt deltagande i straffrättsliga förfaranden¹. Brottssofferdirektivet ledde till ändringar i Finlands lagstiftning år 2016. Lagändringarna gäller särskilt skyldigheten att underrätta om offrets rättigheter och stödtjänster samt att göra en individuell bedömning. Dessa frågor behandlas i denna guide i kapitlet ”Den våldsutsattas rättigheter”.

Här avser vi med våld i parförhållande sådant våld som sker i intima relationer och där förövaren är kvinnans make, före detta make, en partner eller tidigare partner. Även om vi fokuserar på att stödja våldsutsatta kvinnor hoppas vi att också närstående till män som blivit utsatta för våld i ett parförhållande hittar användbar information i denna guide. Denna guide syftar till att besvara frågor som närstående till våldsutsatta kvinnor har ställt när det tagit kontakt med Kvinnolinjen. Cirka 10 procent av alla dem som kontaktar Kvinnolinjen är närstående till kvinnor som utsatts för våld i ett parförhållande.

¹ Europeiska unionens officiella tidning 2012.
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&from=EN>

Vad är våld i ett parförhållande?

I Finland är våld i nära relationer tämligen vanligt förekommande och oftast är det fråga om våld mot kvinnor och utförs av kvinnans partner. Därför använder vi ordet partner när vi avser förövaren. Utifrån en studie som publicerades år 2014 har mer än hälften av alla finländska kvinnor utsatts för psykiskt våld av en tidigare eller nuvarande partner². Även barnen upplever våld när ena föräldern brukar våld mot den andra föräldern.

Det våld mot kvinnan som sker i nära relationer handlar ofta om att partnern söker makt och kontroll över kvinnan. Våld i nära relationer kan ta sig många olika uttryck. Det kan röra sig om bland annat

- psykiskt våld såsom gläpord, hån, att kuva, hota, kontrollera och isolera från andra relationer
- ekonomiskt våld såsom att kontrollera kvinnans ekonomi och hindra henne från att arbeta
- fysiskt våld såsom att hålla fast, ge örfilar, slå, sparka, banka huvudet mot något och använda tillhyggen
- sexualiserat våld såsom att pressa till att ha sex, våldta, utsätta för sexuella kränkningar och behandla kvinnor som sexobjekt
- webbrelaterat våld såsom att kontrollera kvinnans sociala medier, läsa sms och e-postmeddelanden eller uppträda i hennes namn samt

- förföljelse (stalking) då en tidigare partner följer efter, spionerar på, stör och hotar kvinnan efter att förhållandet har tagit slut.

Våld i en nära relation handlar sällan om en enskild handling utan i regel om att många olika typer av handlingar riktas mot kvinnan. En del kvinnor som tagit sig ur våldsamma förhållanden har också beskrivit hur de levde i ett nät av våld som det var svårt att ta sig loss från.

Våldet kan börja sakteligen. Till en början kan det handla om att kritisera kvinnans sätt, vänner eller till exempel arbete, bli ilsken över små saker, å andra sidan att vara moltyst eller till exempel inte låta kvinnan sova tillräckligt. Våldet tenderar att öka och bli allt råare över tid. Partnerrelaterat våld sårar ännu mer när förövaren är en kär, närstående person som kvinnan har varit förtrolig med och som hon har eller har haft tillit till.

Våld i nära relationer är aldrig acceptabelt och det är aldrig offrets fel. I regel tar inte våldet slut i parförhållandet även om den som blir utsatt för våld ändrar sitt beteende eller böjer sig för den våldsamma partners krav. **Det är alltid den som tar till våld som är ansvarig för våldet liksom för att ändra sitt beteende.** Våld är ett brott.

Det förekommer oenighet och gräl i alla parförhållanden. **Gräl och våld är dock helt olika saker.** I ett jämställt och respektfullt parförhållande har båda parter rätt att fritt uttrycka sina åsikter, fatta egna beslut, vara sig själv och neka till sexuellt umgänge. Så är i regel inte fallet när den ena parten använder våld.

Hur kan jag känna igen om våld finns med i bilden?

Du är kanske orolig över den situation som någon kvinna du känner befinner sig i och misstänker att hon är utsatt för våld i en nära relation. Du kan ha en känsla av att allt inte står rätt till i hennes parförhållande.

Följande saker kan vara tecken på att en kvinna utsätts för våld:

- Hon verkar vara rädd för sin partner eller är alltid mycket villig att vara partnern till lag.
- Hon har slutat träffa sina vänner och släktingar eller undviker att prata i telefon när partnern är närvarande.
- Hennes partner kritiserar eller förödmjukar henne inför andra människor. Ibland kan förödmjukelserna framstå som låtsad ”humor”.
- Hon berättar att partnern pressar eller tvingar till sex.
- Partnern bestämmer och kontrollerar vad hon gör såsom vem hon får träffa, hur länge hon får vara utanför hemmet och vad hon får använda pengarna till.
- Hon pratar ofta om sin partners svartsjuka, häftiga humör eller kontrollbehov.
- Hon känner ångest och är deprimerad. Hennes självkänsla har blivit sämre och hon är ovanligt tystlåten.
- Hon har fysiska skador (blåmärken, sår, vrickningar, benbrott o.dyl.) men hennes förklaringar om hur

”Min familj visste att min man utsatte mig för våld, men det fick jag veta först efter vår skilsmässa. Ingen pratade någonsin om den här saken med mig. Jag skämdes över min situation och var rädd att jag vållar min mamma sorg. Jag var även rädd att min mamma skulle säga: ’Själv har du valt din lott.’ ”

skadorna har uppkommit känns inte trovärdiga eller olika olyckor verkar ske märkligt ofta.

- Barnen är rädda för den som tar till våld eller de är ytterst inbundna eller rädda. Kvinnan vill inte lämna barnen i partnerns vård.
- Efter en skilsmässa stör den tidigare partnern ständigt. Partnern ringer, följer efter kvinnan eller tränger sig in i kvinnans hem.

² European Union Agency for Fundamental Rights – FRA 2014
<http://fra.europa.eu/en/vaw-survey-results>

Varför är det så svårt att lämna relationen?

Utomstående kan ha svårt att förstå varför kvinnan stannar kvar i ett våldsamt förhållande. Det låter som en enkel lösning att bara lämna relationen. Om kvinnan inte lämnar sin våldsamma partner kanske utomstående anser att det är kvinnans fel att situationen fortgår.

Det finns många anledningar till varför det är svårt att lösgöra sig från ett våldsamt förhållande.

- **Kvinnan är rädd för vad partnern gör om kvinnan går.** Partnern kan ha hotat med våld mot kvinnan, släktingar, barnen, husdjuren eller egendomen. Partnern kan även ha hotat med självmord.
- **Kvinnan känner skam** över att ha blivit utsatt för våld och misslyckats i sitt parförhållande, liksom att partnern uppför sig våldsamt men även över att ha stannat i förhållandet.
- **Kvinnan älskar fortfarande sin partner** för han är inte hela tiden våldsam.
- **Kvinnans förhoppning är att partnern kommer att förändras.** Den våldsamma partnern kan även själv lova att förändras och sluta uppföra sig våldsamt. Båda kan anse att anledningen till våldet beror på yttre faktorer, såsom alkohol eller stress på jobbet.
- **Kvinnan har förbundit sig till förhållandet** eller tanken på att äktenskapet är ett livslångt löfte som gäller ”i med och motgång”.

- **Kvinnan tror att det är bäst för barnen att stanna i förhållandet.** Våldet inverkar dock alltid även på barnen.
- **Kvinnan tror att våldet beror på henne.** Att anklaga kvinnan för det som skett hör till de vanligaste metoderna som våldsamma partner använder för att flytta över ansvaret för sina handlingar på kvinnan och på så sätt rättfärdiga sitt våldsamma beteende: ”Om du inte hade sagt si eller gjort så eller umgåtts med den eller den så hade det här aldrig skett.”
- **Till följd av våldet** kan kvinnan känna sig kraftlös och oförmögen att fatta beslut. Psykiskt våld trasar sönder kvinnans tillit till sig själv och sin tankeförmåga.
- **Isolering och ensamhet.** Partnern har kanske begränsat kvinnans kontakt med vänner och släktingar, och på så sätt isolerat henne från andra människorelationer. Invandrarkvinnornas situation kan även försvåras av att de inte nödvändigtvis känner till det finländska hjälpsystemet och sina rättigheter.
- **Familjen, släktingar, vänkretsen eller något religiöst samfund lägger press på kvinnan att stanna i relationen.** Kvinnan kanske är rädd att familjen eller det religiösa samfundet överger henne.
- **Kvinnan kanske tänker att hon inte ändå blir av med partnern** eftersom de bor på en liten ort, de har en gemensam bekantskapskrets eller hör till samma etniska eller religiösa gemenskap.

- **Osäker framtid.** Kvinnan har kanske inte någonstans att ta vägen. Ensamheten och att klara sig på egen hand kan kännas skrämmande. Kvinnan kan även vara beroende av sin partners inkomster. Om det är fråga om en funktionshindrad eller äldre kvinna kan hon även vara beroende av hjälp från våldsutövaren.

Om någon närstående berättar att hon är rädd för sin tidigare eller nuvarande partner bör man ta hennes ord på allvar. De farligaste stunderna i ett våldsamt parförhållande är konkreta skilsmässosituationer såsom när man tar upp frågan om skilsmässa, flyttar isär eller lämnar in ansökan om skilsmässa. Om kvinnan beslutar att lämna våldsutövaren berättar då för henne om de hjälpande aktörer som finns i slutet av denna guide. Hos dem kan hon få råd i frågor som gäller separationer.

Borde jag ingripa?

Blunda inte för våldet utan ta upp frågan om våld. Det kan ha stor betydelse när det gäller att få slut på våldet. Merparten av människorna värdesätter att man är intresserad av deras välbefinnande, även om de för stunden inte vill berätta närmare om sin situation eller även om oron är obefogad. Det är osannolikt att saker och ting blir till det sämre om du berättar att du är orolig för din närståendes välbefinnande. Många människor gruvar sig för att de blandar sig i andra människors ärenden om de ingriper när någon närstående blir utsatt för våld. Våld som sker i hemmet kan fortfarande ses som en privat sak som inte angår andra. Kom ändå ihåg att det finns situationer då det är myndigheters sak att ingripa och gå emellan (se punkten ”Vad kan jag göra om jag blir ögonvittne till våld”).

Hur ska jag ta upp frågan?

Ta upp frågan om våld när du är på tumanhand med kvinnan. Du kan till exempel inleda diskussionen med att säga: "Jag är orolig för dig för du har sett olycklig ut den senaste tiden." Berätta varför du är orolig. **Fråga rakt på sak om våldet, men gör det med medkänsla.** På så sätt visar du henne att våld inte är något som behöver hållas hemligt utan man får prata om det. Pressa inte kvinnan om hon inte vill prata om saken. Berätta ändå att hon när som helst kan diskutera saken med dig.

Det kan hända att kvinnan förnekar våldet eller börjar försvara sin man. Hon är inte nödvändigtvis ännu redo att medge att hon lever i ett våldsamt parförhållande eller känner kanske skam över situationen. Det är även möjligt att hon inte vågar prata om saken för att hon är rädd för konsekvenser om hon pratar. Det kan även hända att hon inte vill göra dig ännu mer bekymrad. Om en man blir utsatt för våld kan tröskeln för att tala om saken vara högre av rädsla för hur andra ser på saken, det vill säga att han är "svag" eller inte en "karlakt".

"Min bästa vän hjälpte mig verkligen. Hon varken fördömde mig eller gav mig skuldkänslor."

Hur kan jag hjälpa?

- **Lyssna.**
- **Tro på vad kvinnan berättar och visa förståelse.** Våldsdåd hålls oftast hemliga eller förminskas hellre än att överdriva dem. Om du råkar känna våldsutövaren kan du ha svårt att tro att det är en person som är våldsam mot sin partner. Våldsutövaren kan uppföra sig helt annorlunda i sällskap av andra än på tumanhand med kvinnan.
- **Ge henne beröm för att hon har vågat berätta för dig om våldet.** Det krävs mod att tala om våld.
- **Ta i beaktande att våld kan ge upphov till mångahanda konsekvenser.** Det är normalt att man reagerar på en onormal situation med till exempel olika och snabbt växlande sinnestämningar såsom skam, skuld, hat, hjälplöshet och rädsla. Våld kan även leda till att man känner sig till exempel isolerad och annorlunda, har både koncentrationssvårigheter, sömnproblem och mardrömmar, använder rusmedel i högre grad och får problem i människorelationer.
- **Förhåll dig allvarligt till våldet och ha en tydlig ståndpunkt: våld är alltid fel.** Underskatta inte risken som kvinnan utsetts för. Våld är skadligt för såväl den fysiska som psykiska hälsan.
- **Berätta att våldet inte är hennes fel och att ingenting berättigar till att ta till våld.** Du kan till exempel säga: "Jag tycker att din partner behandlar dig fel" eller "Det är aldrig acceptabelt att bruka våld, inte heller när en partner gör det".

- **Hjälp henne att bygga upp sitt självförtroende.** Ge henne positiv respons för att hon trots våldet har klarat av och orkat sköta om många vardagliga saker.
- **Respektera hennes rätt att fatta egna beslut,** även om du tycker annorlunda. Respektera även hennes kulturella och religiösa värderingar. Berätta ändå för henne att kultur eller religion inte ger någon rätt att ta till våld.
- **Erbjud konkret hjälp** till exempel när det gäller att sköta barnen eller laga mat. Det är viktigt att ta hand om vardagliga saker och rutiner. Om det behövs kan du gå med till läkaren eller polisanstalten.
- **Berätta för henne om de tjänster** som nämns i slutet av denna guide och uppmuntra henne att ta kontakt med myndigheterna om du anser att situationen kräver det. Påminn även om att hon kan ringa till dessa tjänster och fråga råd. Det finns även tjänster för personer som tar till våld men det är våldsutövarens eget ansvar att söka hjälp.
- **Håll kontakt med henne och visa att du fortfarande är hennes vän.** Det kan vara viktigt för henne att regelbundet få tala med en person som står henne nära.
- **Stöd henne även om våldsutövaren söker hjälp för sitt våldsamma beteende.** En sådan situation väcker ofta förhoppningar om att våldet tar slut men det faktum att partnern söker hjälp garanterar inte att våldet tar slut.

- **Fortsätt att stöda henne även om hon lämnar sin våldsbenägna partner.** Din närstående kan behöva olika typer av stöd och uppmuntran när hon börjar bygga upp ett nytt liv och återhämtar sig efter våldet. Hon kan även behöva professionell hjälp eller ha nytta av att delta i stödgrupper och få kamratstöd.

Här är förslag på vad du kan säga:

- Hur kan jag hjälpa dig?
- Jag tror att du själv vet bäst vad som skulle vara den bästa lösningen i det här skedet.
- Hur har din partners beteende påverkat dig?
- Hur reagerar barnen på din partners beteende?
- Jag är orolig för vad din partner kan tänkas göra åt dig och dina barn.
- Vad tycker du att kunde lösa den här situationen?
- Vad är du rädd för när du tänker på att lämna relationen?
- Vad är du rädd för om du stannar kvar i relationen?
- Du är en härlig och älskvärd människa och förtjänar att bli väl behandlad.

"Man behöver inte förstå fullt ut för att vara till hjälp."

Vad lönar det sig inte att göra?

När du diskuterar med en kvinna som har blivit utsatt för våld är det bra att vara medveten om vissa saker som i regel inte hjälper eller som till och med kan leda till att ni förlorar förtroende för varandra.

- **Varken klandra eller skyll på kvinnan för att hon har blivit utsatt för våld.**
- **Försök inte ta reda på ”orsakerna”** till våldet utan fokusera på att ge ditt stöd till kvinnan som har blivit utsatt för våld.
- **Kritisera inte kvinnan** även om hon säger att hon fortfarande älskar sin partner eller om hon återvänder till våldsutövaren. Det är ofta en lång process att ta sig loss från våldet. Pressa henne inte att lämna relationen.
- **Kritisera inte hennes partner.** Berätta för kvinnan att ingen har rätt att bete sig våldsamt mot henne.
- **Ge varken direkta råd** eller säg vad du skulle göra i hennes ställe. Om kvinnan skulle besluta sig för att inte följa dina råd kan det hända att hon inte i fortsättningen längre vågar berätta ärligt för dig om situationen.

10

”Jag var totalt slut efter skilsmässan. Barnen behövde mig men livet var kaotiskt. Vännernas omsorg och konkreta hjälp med hushållsarbetet hjälpte mig att orka från den ena dagen till den andra.”

Hur kan man förbättra en närståendes säkerhet?

Det viktigaste är att fundera hur kvinnan framöver kan undvika våld. Det är bra att tänka på frågor om säkerhet även ifall kvinnan har lämnat våldsutövaren.

- **Allmänt nödnummer är 112** och här får man även kontakt med polisen.
- Uppmana kvinnan att ta kontakt med hjälpande aktörer.
- Om kvinnan har blivit utsatt för våld **uppmuntra** henne att **besöka en läkare** så fort som möjligt efter händelsen. Det är viktigt att ta hand om skadorna men också att händelsen och skadorna dokumenteras inför en eventuell rättsprocess, även om kvinnan för tillfället inte planerar att till exempel göra en brottsanmälan. Ett läkarintyg kan även användas som motivering i en ansökan om besöksförbud.
- Det enda lagliga sättet att få våldsutövaren till svars för sina handlingar är att **göra en brottsanmälan**. Det är samtidigt ett besked till

våldsutövaren att våld inte är acceptabelt och det måste ta slut. Även en brottsanmälan kan användas som motivering i samband med ansökan om besöksförbud. Berätta för kvinnan att om det behövs kan du gå med henne för att göra en brottsanmälan, men pressa henne inte om hon inte själv är redo att vända sig till polisen.

- Berätta för kvinnan om **besöksförbud**. En person som fått besöksförbud får varken träffa, försöka ta kontakt eller följa efter en kvinna som skyddas av förbudet. Det är även möjligt att fastställa ett besöksförbud inom familjen, varvid våldsutövaren förutom att följa ovan nämnda begränsningar även ska lämna det gemensamma hemmet. Mer information om besöksförbud får man till exempel av polisen³. Om du själv vill kan du erbjuda dig att vittna om kvinnan vill ansöka om besöksförbud eller göra en brottsanmälan om de våldshandlingar hon har blivit utsatt för. I så fall är det bra om du antecknar de observationer om våld som du har gjort (t.ex. tidpunkter för händelserna, datum).
- Hjälp kvinnan att fundera på **hur hon snabbt tar sig ut ur lägenheten om det behövs och vart hon kan ta vägen i en nödsituation**. Hon kan till exempel börja med någon rutin som gör att hon regelbundet går ut (t.ex. för soporna, går ut med hunden). Berätta för henne om skyddshemmen.

- Hjälp kvinnan att packa en **väska** som hon kan förvara på en plats som är säker och lätt att komma åt. Lägg i väskan till exempel pengar till taxin, reservnyckeln hem och till bilen, extra kläder (även för barnen), hygienartiklar, mediciner samt viktiga dokument och identitetshandlingar (eller kopior av dem).
- Ni kan även komma överens om ett **lösenord eller tecken** som kvinnan kan använda för att meddela dig att hon behöver hjälp.

Vad kan jag göra om jag blir vittne till våld eller hör ljud av eller hot om våld?

Ring omedelbart till det allmänna nödnumret 112. Nödcentralens yrkeskunniga jourpersonal gör en bedömning av situationen och larmar hjälp till platsen om det behövs.

Om du har möjlighet att diskutera med kvinnan, när ingen omedelbar fara föreligger, kan du fråga om hon vill att du ringer polisen. Kvinnan kan vara rädd att hennes situation blir värre om man ringer efter polisen. Det känns skrämmande för kvinnan att kontakta polisen om hon har dåliga erfarenheter av myndighetskontakter. Så kan det vara för till exempel invandrarkvinnor om kvinnornas rättigheter inte tillgodoses i hennes avreseland och därför litar hon inte på myndigheterna.

11

³ poliisi.fi/rikokset/lahestymiskielto

Ta även hand om dig själv!

Oron över en närstående som utsätts för våld kan orsaka stress och ge upphov till liknande reaktioner hos dig som hos den våldsutsatta kvinnan. Känslor av rädsla, frustration, kraftlöshet och hat är vanligt förekommande och normala reaktioner. Även du behöver tid att bearbeta dina tankar och känslor. Det är viktigt att du tar hand om dig och ser till dina behov. Se till att även du får det stöd du behöver.

Känslor av frustration

Det är naturligt att känna sig frustrerad och besviken. Stanna ändå vid kvinnans sida även om du inte kan förstå de val hon gör. Att frigöra sig från våld är i regel en lång process och en stor livsförändring som tar tid. Berätta att du är rädd för hennes skull men att hon ändå kan lita på att du stöttar henne. Påminn dig själv om att ditt stöd är viktigt och har positiva effekter även om den våldsutsatta kvinnan inte just nu kan sätta ord på det.

Orken

Var realistisk när det kommer till hur mycket och vilken typ av stöd du kan ge. Var medveten om att sätta gränser. Du kan stöda din närstående bara om du också tar hand om dig själv. Kom ihåg att du inte har ansvar för det som sker eller att få slut på våldet! Kvinnan kan även söka stöd via de tjänster som nämns i slutet av denna guide. Även du har rätt att känna dig trygg och få stöd i situationen. Diskutera med någon person du har förtroende för eller ta kontakt med hjälpande aktörer (se punkten "Hjälpande aktörer").

Kvinnlig mångfald

I denna guide avser vi med mångfald sådana kvinnor som hör till special- eller minoritetsgrupper. Skam och rädsla är alltid en del av det våld som sker i ett parförhållande. De här känslorna mångdubblas när det gäller minoritetskvinnor.

Äldre kvinnor

Våldet i en nära relation kan ha pågått i årtionden eller fått sin början när partnern har insjuknat och funktionsförmågan har försämrats. När det gäller äldre kvinnor är situationen ofta väldigt svår på grund av traumatisering och lidande som följer av våld som pågått under en lång tid, liksom av att de egna resurserna och sociala nätverken minskar, det råder brist på tjänster för äldre eller den ekonomiska situationen är skral. Även merparten av det våld som äldre kvinnor utsätts för sker i parförhållandet. Lidandet blir ännu värre om våldsutövaren är kvinnans barn eller barnbarn. Om du som vän eller släkting märker att en äldre person behandlas illa, ta upp frågan på ett välvilligt och vänligt sätt. Det finns ingen åldersgräns för att söka sig till ett skyddshem⁴.

Kvinnor som begått brott

Kvinnor som begått brott kan på en och samma gång vara både våldsoffer, våldsutövare och vittnen. Om en kvinna har gjort sig skyldig till ett brott minskar det inte hennes rätt att få hjälp och återhämta sig från sina erfarenheter av att ha blivit utsatt för våld i ett parförhållande.

⁴ AVOW-tutkimus ikääntyvien naisten kaltoinkohtelusta 2010. (Studien AVOW om äldre kvinnor som behandlas illa). thl.fi/documents/10531/104655/AVOW_nettiversio-suomi.pdf

Invandrarkvinnor

Kvinnor som flyttat till Finland från en annan kultur känner ofta inte till vilka rättigheter de har i Finland. I Finland har en kvinna rätt att själv fatta beslut som berör hennes kropp, preventivmedel, abort osv. Olika yrkesgrupper som jobbar med att hjälpa invandrarkvinnor är i nyckelposition när det gäller att berätta om kvinnans rättigheter. En vän eller granne kan hjälpa kvinnan att få professionell hjälp. Förbundet Monika-Naiset liitto ry är en organisation som hjälper kvinnor som utsätts för våld i parförhållanden. De har även det hemliga skyddshemmet Mona dit man kan söka sig från alla delar av Finland.

Romska kvinnor

Kvinnan har en traditionell roll inom den romska gemenskapen som det kan vara svårt att lösgöra sig från. Därför blir det våld som romska kvinnor utsätts för lätt höljt i dunkel. Romska kvinnor lever i en laddad situation som är fullt krävande från såväl mannen, den romska gemenskapen som det omgivande samhället.

Det är ytterst viktigt att romska kvinnor får hjälp utifrån den egna gemenskapen eftersom en romsk kvinna som har utsätts för våld har begränsade möjligheter att agera och få stöd av sina närstående. Skyddshem och andra stödtjänster är väldigt viktiga för de romska kvinnorna.

Könsminoriteter och sexuella minoriteter

I samkönade parförhållanden tar sig våld i familjen och nära relationer i stort samma uttryck som våldet i heterosexuella förhållanden. Våld i familjen som syftar till att kontrollera den andra parten sker på likartat sätt. Även familjens barn drabbas av det våld som förekommer i våldsamma relationer. Våld som förekommer i samkönade parförhållanden eller nära relationer har tystats ner kanske ännu mer än annat våld i nära relationer. Att leva i ett heteronormativt samhälle skapar i sig laddade situationer när det gäller parförhållanden mellan könsminoriteter och sexuella minoriteter. Hos dem kan det finnas ett större behov av att dölja våldet eftersom det alltid finns människor, såsom släktingar, som anser att det över huvud taget inte är lämpligt att paret bor tillsammans. Den som bor i en regnbågsfamilj kanske annars också upplever sig ständigt vara tvungen att bevisa att familjen är ”ordentlig” och därför vill den våldsutsatta inte berätta om familjevåldet. Dessutom är den våldsutsatta ofta rädd för att bli ensam ifall gemenskapen är tät och vänkretsen liten. Det är ändå viktigt att prata om saken så att situationen lättar och återhämtningen kan börja.

Funktionshindrade kvinnor

Än idag blir funktionshindrade flickor uppfostade och likaså funktionshindrade kvinnor uppmuntrade att leva

utan parförhållanden. I samband med våld i nära relationer kan en funktionshindrad kvinna bli skuldbelagd i stället för erbjuden hjälp. ”Varför inledde du förhållandet? Du borde ha förstått bättre!” Pressen från omgivningen och ibland även illvilliga förväntningar om att förhållandet ska ta slut gör att en funktionshindrad kvinna ser genom fingrarna på alldeles för tuffa saker. Dessutom kan partnern vara en viktig eller den viktigaste hjälpen i vardagen. Partnern kan hota med att lägga in henne på anstalt eller ta barnen ifrån henne om kvinnan inte ”lyder” partnern. Samtidigt kan partnern utifrån sett rentav verka vara en hjälte. Närstående borde förhålla sig positivt till en funktionshindrad kvinnas parförhållande. Om man ser tecken på våld eller översitteri är det en sann vänskaplig handling att ta upp frågan med kvinnan. I handikapplagen stadgas om en serviceplan och med hjälp av den kan kvinnan få andra hjälpare i sitt liv än den våldsamma partnern. En serviceplan börjar utarbetas genom att man tar kontakt med en socialarbetare inom handikapptjänsten i den egna regionen. Du kan i egenskap av en vän erbjuda dig som en stödperson när serviceplanen läggs upp. Råd när det gäller serviceplanen och handikappservice-lagen finns att få hos handikapporganisationerna och via internet i ”Handbok för handikappservice”⁵. Brottsofferdirektivet tar särskilt upp funktionshindrade offer (bl.a. i punkterna 15 och 57).⁶

⁵ Ojala Matti 2011. Handbok för handikappservice. <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja> och <http://thl32-kk.lib.helsinki.fi/handle/10024/80408>

⁶ Europeiska unionens officiella tidning 2012. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&from=EN>

Den våldsutsattas rättigheter

En person som utsatts för våld har rätt att göra en brottsanmälan om saken och i anknytning till det även får stöd av polisen och även av rättshjälpsbyrån om det behövs. Tillgängliga och tillförlitliga stödtjänster uppmuntrar och gör det lättare för offret att göra en brottsanmälan. Myndigheterna bör även svara på offrets anmälan på ett respektfullt, finkänsligt, yrkesmässigt sätt utan någon som helst diskriminering. Detta gör det möjligt för offret att komma loss från en ond cirkel av att om och om igen bli ett offer. Offret har rätt att få en skriftlig bekräftelse på sin brottsanmälan.

Brottsoffret har rätt att få läkarhjälp eller andra tjänster inom social-, hälso- och sjukvården såsom socialjour, sjukhusvård samt enligt samma förutsättningar som andra klienter få fysisk och psykisk rehabilitering för de fysiska och mentala men som våldet har gett upphov till.

Offret har rätt att få information om de stödtjänster som finns tillgängliga. Om offret ger sitt samtycke får polisen eller annan förundersökningsmyndighet förmedla offrets kontaktuppgifter till en stödtjänst därifrån någon tar kontakt. Offret kan ha en stödperson med sig under olika skeden när brottsärendet behandlas. Offret kan själv välja en stödperson. Offret har även rätt att ta hjälp av ett juridiskt rådgivningsbyrå för att göra en brottsanmälan, vid förhör och under rättegången. Rättsbiträdet kan vara

en advokat, ett offentligt rådgivningsbyrå eller någon annan som har fått tillstånd att verka som rådgivningsbyrå. Personer med små och medelstora inkomster har möjlighet att få statligt rättshjälp.

I en särskilt sårbar position eller situation bör offret få speciellt stöd och rättsligt skydd. Sådana speciella stödtjänster kan vara bland annat skydd och trygg logi. När det finns en särskilt särskilt stor risk att gärningsmannen kan se till att i andra hand eller själv upprepade gånger kommer att utsätta offret för brott eller hot eller hämndaktioner har offret rätt till en individuell utvärdering för att se över offrets speciella skyddsbehov.

Mer information om våldsutsattas rättigheter finns bland annat på dessa webbplatser:

Justitieministeriet:

Information om brottsoffers rättigheter. www.riku.fi/binary/file/-/id/117/fid/1716

Polisen:

www.poliisi.fi/rikokset/rikoksen_uhrit

Justitieministeriet 2015.

Lainsäädännöstä hyvin käytäntöihin esitys rikoksen uhrin aseman kehittämiseksi Uripoliittisen toimikunnan loppuraportti (Brottsofferpolitiska kommissionens slutrapport). https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76583/om_13_2015_valmis.pdf?sequence=1

Hjälpande aktörer

Kvinnolinjen

www.naistenlinja.fi

Avgiftsfri rådgivning och stöd för kvinnor och flickor som blivit utsatta för våld eller hot om våld.

Även närstående till våldsutsatta kan utan kostnad ta kontakt och få råd. Kvinnolinjen förmedlar även information om andra aktörer som kan vara till hjälp och stöd.

Våldtäktskriscentralen

Tukinainen

www.tukinainen.fi

Våldtäktskriscentralen ger stöd, hjälp och rådgivning till kvinnor och flickor som utsatts för sexuellt våld. Stöd erbjuds även till offrens närstående samt de som jobbar med brottsoffer.

Skyddshem

www.nettiturvakoti.fi

Runtom i Finland finns skyddshem som hör till Förbundet för mödra- och skyddshem eller upprätthålls av kommunerna eller andra aktörer. Kontaktuppgifter till skyddshem på olika orter finns på webbplatsen (på finska: näin haet apua → turvakodit).

Monika-Naiset Liitto ry

www.monikanaiset.fi

Skyddshemmet Mona tfn 24h
045 639 6274

Stöd för invandrarkvinnor som blivit utsatta för våld.

Varjo-hanke

www.varjohanke.fi

Arbetar med att öka tryggheten och förebygga förföljelse för familjer som efter en skilsmässa blir utsatta för våldsriktad förföljelse.

Rättshjälpsbyråer

www.oikeus.fi

Rättshjälp betyder att en medborgare för att sköta det rättsliga ärendet kan få ett rättsbiträde helt eller delvis med statens medel. Rättshjälpen omfattar alla rättsliga ärenden. Personer som blivit offer för allvarliga våldsbrott och sexuella brott har oberoende av inkomster rätt att få ett rättegångsbiträde som betalas med statens medel.

Rättsbiträdet kan vara antingen ett offentligt rättsbiträde, en advokat (www.asianjajaliitto.fi) eller annan jurist. Man kan även få rättshjälp i samband med skilsmässa och när det gäller vårdnadsfrågor och umgängesrätt. Kontaktuppgifter för olika orter och mer information på webbplatsen.

Brottsofferjouren

www.riku.fi

Brottsofferjouren (RIKU) har i uppgift att förbättra brottsoffrens, deras närståendes och brottsvittnenas ställning genom att påverka i de här frågorna i samhället och producera stöd tjänster.

Lyömätön Linja i Esbo

www.lyomatonlinja.fi

Lyömätön linja är avsedd för personer som har använt sig av eller är rädda för att de kommer att använda våld i sin familj eller i en annan nära relation.

Nollalinja

080 005 005 telefon 24 h

Nollalinja, det vill säga noll tolerans när det gäller våld i nära relationer och våld mot kvinnor.

